

Nisam rekla DA

Svjedočanstva osoba
preživjelih seksualno nasilje

Nisam rekla DA

Izdavač

Ženska soba Zagreb,
Maksimirska 51a

Urednica

Karla Andrić

Tekstovi

Svjedočanstva deset osoba koje su
preživjele seksualno nasilje pretočena
u književnu formu proze i poezije

Dizajn i prijelom

Josipa Tadić, Sven Sorić

Lektura

Barbara Tolić Aušić, Željka Jeličanin

Tisak

Horvat-Tisak d.o.o.

Naklada

80

Zagreb, 2024.

Projekt „Osiguravanje podrške žrtvama seksualnog nasilja u okviru rada Centra za žrtve seksualnog nasilja“ provodi Ženska soba, a financijski je podržan od strane Grada Zagreba, Gradskog ureda za socijalnu zaštitu, zdravstvo, branitelje i osobe s invaliditetom. Sadržaj brošure u isključivoj je odgovornosti Ženske sobe i ni pod kojim uvjetima ne može se smatrati kao odraz stajališta Grada Zagreba.

Seksualno nasilje nikako nije čin seksualnosti, kao što se često misli. Seksualno nasilje čin je moći i kontrole (kao i fizičko, psihološko, ekonomsko i dr. nasilje), iskazan na seksualan način, koji je neželjen, za koji nije dan pristanak ili nije dan slobodno i svjesno. Čin može biti vizualan, verbalan i/ili fizički, koji je osoba doživjela (tijekom ili kasnije) kao prijetnju, poniženje, povredu i/ili napad. Može, a ne mora, uključivati prijetnju, prinudu i/ili prisilu

(Mamula i Popadić, 2018.).

Nisam rekla DA

- 6 pismo zapovjedniku
- 10 sestre
- 16 pomaknuti planine
- 18 draga moja M,
- 22 sama
- 24 za tatu
- 28 institucije su zakazale
- 32 pater fili
- 36 sram i dostojanstvo
- 40 svjetlo na kraju tunela

pismo zapovjedniku

7

Sjećam se toga lipanjskog dana 1992. U moje rodno mjesto došli su vojnici dobrovoljci, nošeni entuzijazmom, odlučni braniti svoje ognjište.

Iako maloljetna, pridružila sam im se kao medicinska sestra da dadem svoj doprinos, ne sluteći što me čeka. Odgojena po strogim kršćanskim načelima, imala sam bezuvjetno poštovanje i povjerenje prema starijima i autoritetima.

Zapovjedniče, Ti si to povjerenje zloupotrebio!

Amoralno si prekršio sva humana načela, bestidno si pokušao iskoristiti maloljetnicu.

A kada nisi uspio, tvoj ego nije mogao podnijeti odbijanje pa si se pretvarao pred svojim pomoćnicima i vojskom da jesi. Rušeći moj ugled, sebi si stvarao imidž kakav si žarko želio.

Bila sam premlada da razumijem, da se tome što snažnije oduprem. Ratna situacija onemogućavala je traženje pomoći i zaštite. Trebalo je ponajprije preživjeti.

Rat je odavno završen, istina se mora napokon izreći.

Možeš li se uopće pogledati u zrcalo ili su u tvome svijetu takva nedjela prihvatljiva, možda čak poželjna?

Hineći prijateljstvo, zloupotrebljavajući autoritet, stvarao si situacije da često budem viđena u tvom društvu. Izmišljao potrebe mog odlaska s tobom u grad, prisustva na tvojim sastancima...

Dovodio si u pitanje moja moralna načela, uvjeravao me da su zastarjela, pokušavao ih srušiti i nametnuti mi nekakvo takozvano moderno viđenje svijeta. Svijeta u kojem vrijednosti poput obitelji, braka, partnerske vjernosti... ama baš ništa ne znače.

Mijenjao si taktike, glumio prijatelja kako bi zadobio moje povjerenje, preko iznenadnog neprimjerenog dodira pa objašnjenja „...da nisi ništa loše mislio“ i da mi samo želiš pokazati kako to „pravi muškarac radi“.

Nudio si vezu tvrdeći da tvoj brak nije prepreka jer nije sklopljen u crkvi, da razlika u godinama ništa ne znači...

„Pa nisi valjda seljančica kojoj takve sitnice smetaju“, govorio si.

Jasno sam ti nebrojeno mnogo puta rekla da to ne želim.

Usljedila su učestala presretanja u kući prenamijenjenoj u ambulantu i stambeni prostor liječnika i sestara.

Stjeranu uza zid, rukama bi onemogućio moj odlazak te bi nagovaranja i uvjeravanja trajala.

Mnogi vojnici to su mogli vidjeti, rijetki su znali o čemu je zaista riječ. Ni danas ne zamjeram onima koji su donijeli krivi zaključak.

Kada ni to nije urodilo promjenom mog stava i moga izričitog NE, rekao si: „Sad ti je svejedno, ionako svi misle da jesi.“

Potom je došla neugodna prijetnja zatvorom mene i mladića za kojeg si pretpostavio da je sa mnom u vezi.

Zapovjedniče, počinio si kazneno djelo seksualnog zlostavljanja.

Otišla sam s ratišta.

Saznao si gdje sam, nazvao me s tobože pomirljivom, prijateljskom namjerom i tada podsjetio da mi je brat u rovu, da je određena osoba tvoj rođak i da vodim računa o tome što kome pričam.

Zapovjedniče, to je ozbiljna prijetnja s pozicije naizgled nedodirljive moći.

DA, bojala sam se...

Dugo sam šutjela!

Sada, 2022., javno progovaram.

Sramiš li se, zapovjedniče?

JA — jedna od mnogih

sestre

Nikad tema nasilja nad ženama nije bila, pa gotovo u svjetskim razmjerima, tako prisutna. Ne mora to značiti da je ženama iole bolje i lakše, možda to samo znači da je, kako su internet i moderna medijska tehnološka revolucija sve iznijeli na svjetlo dana, tako prisutnija i ta tema. Ali ako pažljivo pogledate što se piše o zlostavljanju žena, gotovo da nećete naći nikakav drugi portret žene koja trpi muškarčevo nasilje osim portreta žene u ljubavnoj vezi.

I savjet je: razvedi se, ništa više nemoj imati s njim!

Ali što ako je neka žena uz nasilnika odrasla, ako nije imala kamo otići, ako je podčinjavanje agresiji drugog duboko ukorijenjeno u njezinu psihu – što ako je nasilnik vlastiti brat?

Ne samo da nije u nekom trenutku odabran, ne samo da ga nije birala punoljetna osoba, u njegovu prisutnost sestra se rodila, za drugo nikad prije toga nije ni znala. Za nju ne postoji život prije njega ni odrastanje bez njegove prisutnosti, onaj početak koji sudbinski određuje osobnost. Pa slika o sebi bez te težine postaje gotovo nemoguća.

Kako prestati biti sestra, kako obraniti svoje mjesto pod suncem od onog s kim se ni pravno veza nikad ne može raskinuti, kako sačuvati krov nad glavom, slobodu i život od patrijarhalnog, nasilnog muškarca koji svoju sestru doživljava kao vlasništvo, sluškinju i smetnju u domu roditelja koji doživljava svojim?

Koliko god željeli biti Amerika, slika djece koja napuštaju roditeljsko gnijezdo nije kod nas realna,

a naročito nema nikakve veze sa životom kojim je živjela starija generacija. Mi smo bili puno bliže tradicionalnom, blisko obiteljski i ekonomski povezani. Sinovi su odlazili i posvećivali se vlastitoj obitelji, kćeri su vjerno brinule o porodici iz koje su potekle. Mnoge su kćeri ostale s roditeljima u roditeljskom domu, naročito one, kako se govorilo, jadne neudane, čuvarice onog što je ostalo od obitelji.

Zna li netko koliko ima žena srednje dobi koje godinama njeguju bolesne majke, očeve ili druge članove obitelji? Postoji li takva statistika, makar samo u nekoj društvenoj svijesti?

I zna li netko koliko odraslih žena ne uspijeva naći zaštitu pred izrabljivački, zlostavljački, nasilnički raspoloženim bratom?

Za takve se slučajeve ne zna i jer se, za razliku od žena koje se ustraju boriti protiv nasilnog partnera, sestra zatečena, preneražena, slomi i prije nego što pomisli da se zapravo treba boriti. Čak joj biva zamjerano što ne zna čuvati obiteljske vrijednosti, čak joj kažu da zaboravi na nasilnog i bezobzirnog brata baš dok on provaljuje u njihov stan koji je, zapravo, pa čiji nego samo i isključivo njegov?! Logika je zlostavljača ista, žestina je ista, samo je sestra još krhkija nego supruga. Njoj ni okolina nije brata predstavljala kao opasnost, njoj su svaki incident, napad, povredu predstavljali kao dio života koji mora prihvatiti bez zamjeranja, da ne bruka svoje ime, roditelje, pa i samu sebe. Mit o sestri uvijek je mit o dobroj, opraštajućoj sestri. Mitska sestra Antiona za mrtvog brata daje život.

12

13

Zanimljivo bi bilo napraviti vlastitu anketu – naprosto pitati ljude na ulici, naročito žene – znaju li za neki slučaj stradanja sestre zbog brata. Je li susjeda kod njih na selu završila na psihijatriji jer je brat baš želio roditeljsku kuću za sebe, a ona ne da nije imala snažnog i neustrašivog supruga, nego nije uopće imala nekog da je brani? Je li se kolegica s posla slučajno naglo i teško razboljela baš onda kad je njezin brat njihovu majku smjestio u starački dom, iako to mati nikako nije željela, je li to stvarno bio nastup teške bolesti, kad je sestra na bratov poziv odvedena u bolnicu kao neuračunljiva, a brat je samo, eto, kad su ostali živjeti sami nakon smrti roditelja, napravio jedan dan ludu zabavu u stanu?

Pognuti glavu, ne boriti se za sebe, napraviti ustupak, ne željeti ravnopravnost za sebe – često je to tražila i obitelj. Borba s bratom neki je civilizacijski moment, blagonaklono se na nju gleda kao na normalan dio života.

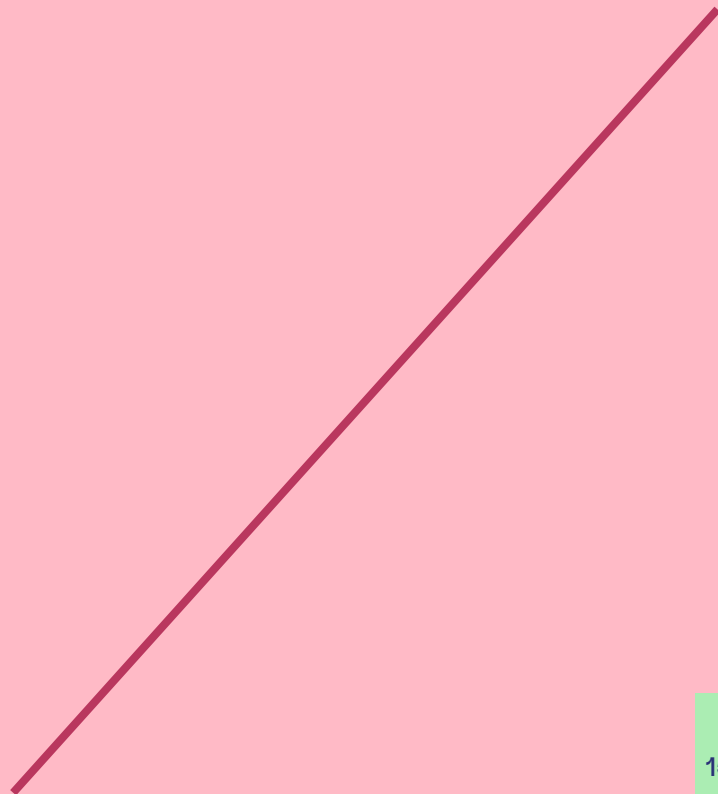
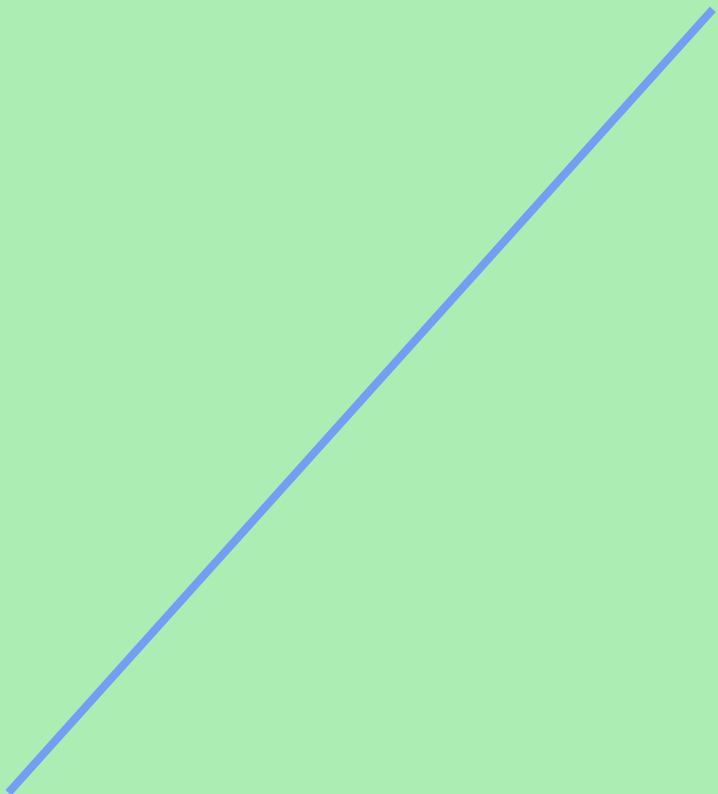
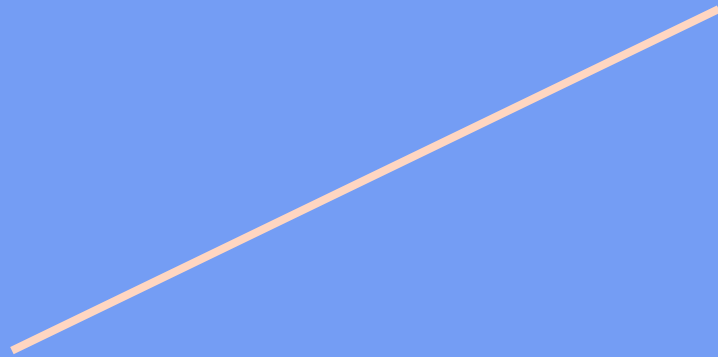
Ljetos sam upoznala čovjeka, obrazovanog, srednjih godina, kojem se susjeda, liječnica pedesetih godina, obratila u očaju tražeći preporuku za nekog dobrog psihijatra, opisavši mu torturu koju je prošla – nezamisliv zločin, teško je o tome ovdje pisati – i hitnu potrebu da se obrani od zlostavljanja koje još traje, zlostavljanja njezinog jednako tako odavno odraslog brata. Požalio mi se na taj slučaj, ni njegova supruga liječnica nije smatrala da se trebaju miješati. „Što mi je to trebalo, umjesto da mirno pijem svoju jutarnju kavu?“

Mnogi će postupiti tako. Reći će – nećemo se miješati, to je njihova stvar. Oni su rod, možda ni ona nije bolja od njega. Ili, možda je stvarno luda.

Napravite malu privatnu anketu. Ogromna siva zona zlostavljanja čeka, ne da krene neka reakcija, ne pravdu – za koju se stalno govori da nije isto što i pravo – čeka da je netko uopće i primijeti.

DEPROFUNDIS

14

15

pomaknuti planine

Čuo sam jednom podatak da se neke osobe koje su preživjele silovanje ne nose sa simptomima PTSP-a; prva mi je pomisao bila ljutnja zbog nepravde – zašto ona nastavlja dalje, a ja zaostajem? Izoliram se i zavidim onima čiji put kroz leće straha ne izgleda poput planina.

Nuđena mi je emocionalna podrška, ali tek nakon bezuvjetne iskrenosti. Da bi shvatili moju patnju, morao sam okolnosti prepričati u detaljima tek godinama nakon događaja, već neosjetljiv na sitnice, a naspram toga prijatelji kao da oklijevaju, paranoični da će bilo koji prikaz seksualnog nasilja u meni izazvati pad u očaj. Obitelji nisam rekao. Mama me otvoreno pitala više puta jesam li bio silovan. Lagao sam, govoreći ne. Slutim da mi nije vjerovala, koliko sam god uvjerljiv bio.

Ljutnja je gorivo. Svoj bijes preusmjeravam ne samo u to da prijeđem te planine već i da ih pomaknem. Znat ću da sam postigao jedan od ciljeva kada priču ispričam mami upravo jer se sada čini nemogućim.

draga moja

M,

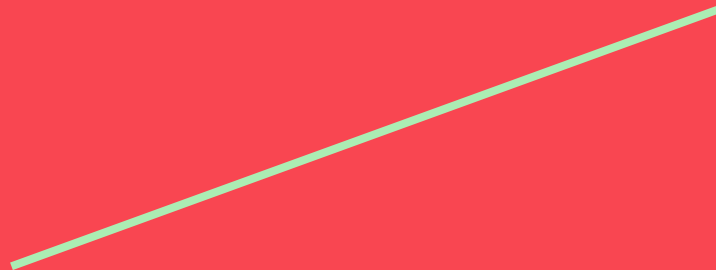
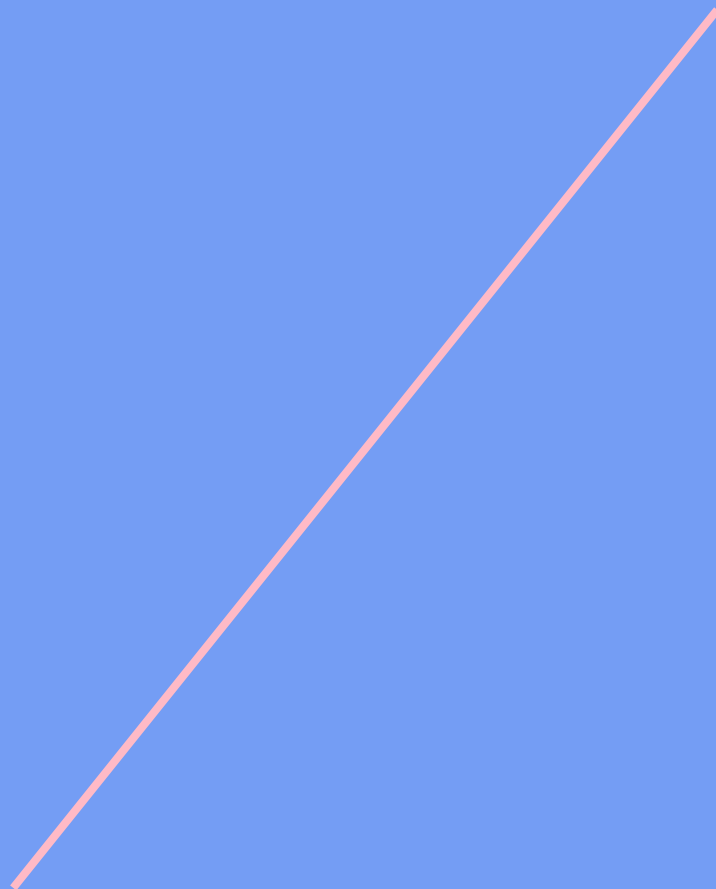
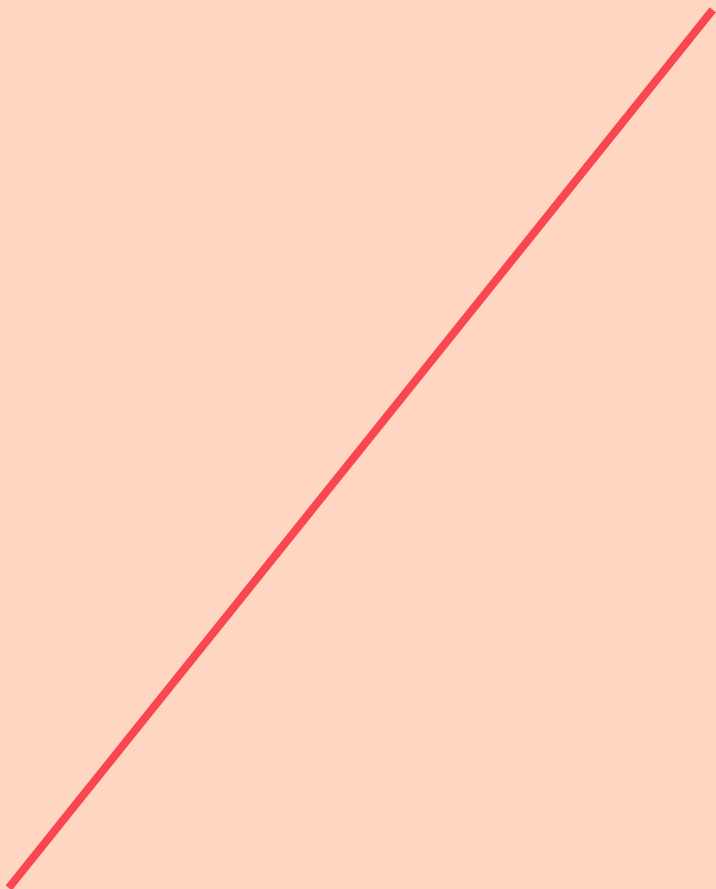
19

koliko puta sam počinjala da ti pišem, međutim reči nestanu. Najteže mi je sa tobom da podelim ono što svaki dan proživljavamo. Mrak je, same smo. Tišina nas ubija i stvara nam strah. Ugrožene smo, bojimo se, neko nas je napao i ne znamo kako da se izvučemo iz toga. Kako nas dve same, kada smo obe povređene. Ti kao esencija mog bića i ja kao refleksija tebe u svetu. Ljudi su tu, ali nas ne vide, ljudi su tu, ali nas ne čuju. Draga moja, neko je sebi dao za pravo da nas povredi, da nas udari, da nas dodiruje. Neko je sebi dao za pravo da nas siluje. Grozno zvuči i dok se piše, a još gore kada se mi moramo iznova suočiti sa tim. Suočavamo se. Svaki dan, svaki sat, svaki minut i sekund. Misli nas nekad obuzmu toliko da ne možemo ni da plačemo. Samo obe osetimo kako život izlazi iz nas. Previše nas boli, previše je teško. Znam da se obe bojimo da nećemo sav taj vrtlog emocija preživeti. Kako se i ne bismo bojale? Strah nam je postao sastavni deo života. To nam je on ostavio. Ostavio nam je mrak, tišinu, strah. Nema više boja, nema više osmeha, nema smisla. Patimo obe. Svako veče idemo na počinak sa tim i svaki novi dan nam počinje sa istim. Reči pretvaramo u molitve za olakšanje. Svaka je molitva za sebe. Neko će nas čuti, i tome se nadamo. Mrak, tišina i strah naši su demoni, sa kojima nekad sednemo i popijemo čašu vina. Svesni smo da smo sastavni deo jedni drugih sad. Dušo moja, esencijo moja. Ona koja mi šapuće da će sve biti dobro. Sada ja hoću da ti kažem da ćemo biti dobro. Da ćeš se i ti izlečiti iako si jako povređena, jer bez tebe ni mene nema. Bićemo dobro, molim te, ne gubi veru. Sada ja tebe molim, malo nam je ostalo. Iako se

mirimo sa svojim demonima, oni će se s vremenom
povući. Moramo imati vere. Obećajmo jedna drugoj
da nećemo odustati. Čekaju nas svetlo i mir.

Voli te tvoja M

20

sama

U mom je životu bilo svega, da čovjek ne povjeruje. Reakcije drugih bile su da se nećemo baviti tuđim problemom. Praviti se da nitko ništa ne zna. Najjednostavnija odluka odraslih ljudi. Bila sam sama, ostavljena od disfunkcionalnih roditelja; otac alkoholičar, majka kojoj su djeca bila teret. Ostavljena sam kod tetka i tetke i ubrzo je počelo zlostavljanje: seksualno, fizičko i psihičko. Svi su znali sve, ali nitko se nije htio miješati ni sebe zamarati time jer ja nisam bila bitna. Ne znam ni sama što mi je pomoglo da ostanem živa; možda neka vjera, što je meni kao djetetu preostalo nego da se ubijem. Nisam se imala kome obratiti, tetak je govorio da mi nitko neće vjerovati, da će me proglasiti ludom i zatvoriti u ludnicu. Posljedice su takve da nikome ništa ne vjerujem, nepovjerenje prema ljudima, strah i saznanje da se iza predstavljene vanjštine krije njezina suprotnost, stvarnost dugogodišnjeg zlostavljanja u djetinjstvu u mom slučaju.

Nisam pametna što želim za sebe. Želim se roditi u normalnim uvjetima i živjeti ponovo. Usprkos groznom djetinjstvu i teškom zlostavljanju, izvukla sam se psihički i ja brinem o drugima, a ne oni o meni.

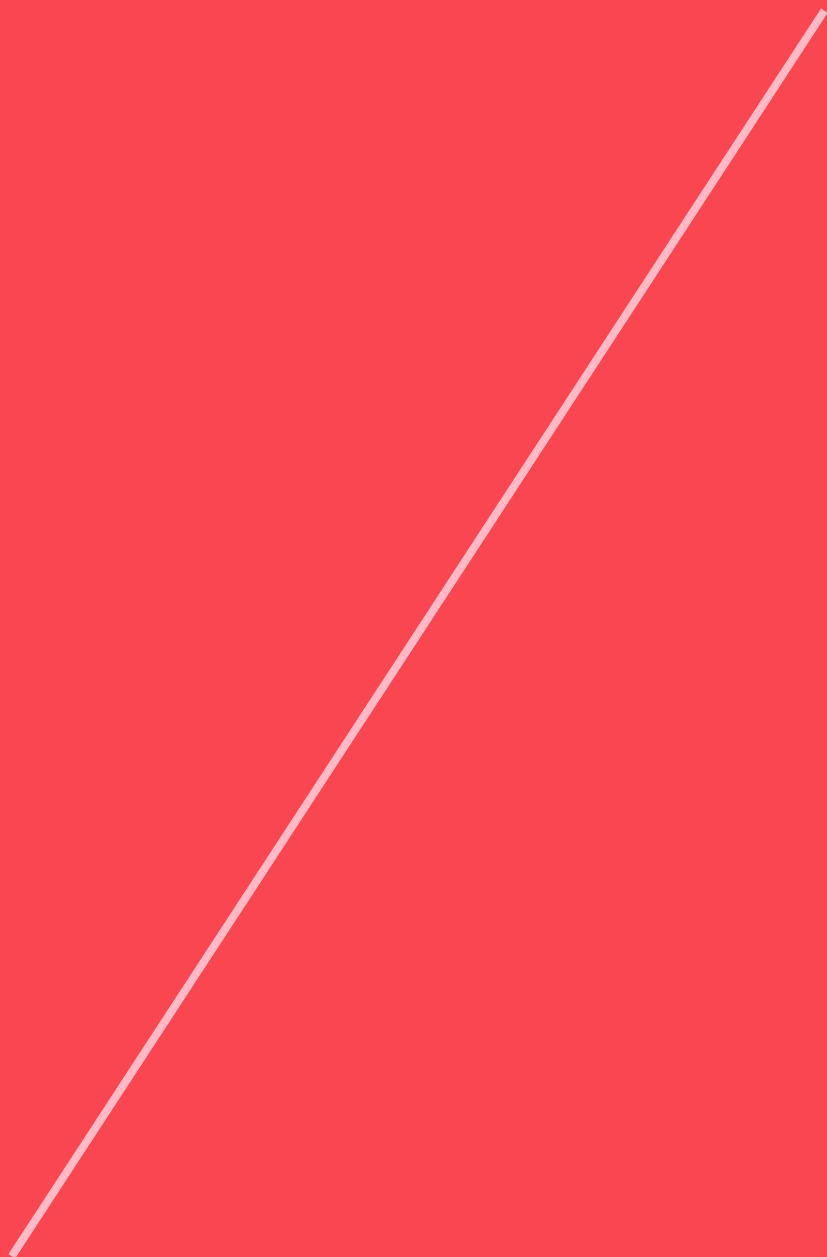
Rekla bih djeci i ženama koje trpe seksualno zlostavljanje i zlostavljanje u bilo kojem smislu da potraže pomoć.

za tatu

Čekaj me na drugoj strani svijesti
Gdje prestaju otkucaji srca i život se gasi
Čekaj me, u meni ne živi ništa vrijedno da se spasi
Ako mogu prerasti bol samo uranjajući u smrt
Čekaj me, pokaži mi put
Ti si trebao živjeti dovoljno dugo da zaštitiš mene
Trebao si spriječiti da me preuzmu zvijeri iz sjene
Biti mi otac od krvi i mesa
Što mi vrijedi kostur unutar lijesa?
Ljuta sam na tebe
Ja nisam imala oca, pa makar da me gnjavi
Da mi kvoca, prigovara, usmjerava
Da me voli
Da me zaštiti od ove boli
U kojoj živim svakog dana
Jer ja sam postala zvijerima hrana
Dok si se ti odmarao u lijesu
Meni su urezali rane u živom mesu
Bila sam laka meta
Dijete koje nije imalo nikog da ga štiti
Kako si se samo usudio mrtav biti
Na još jednu godišnjicu tvoje smrti
Meni se stalno u glavi vrti
Uzaludna pokopana nada
Što bi život bio da si živio do sada
Da su moja djeca upoznala djeda
Da ti se u kosi pojavila sijeda
Bila sam premlada da bih znala tko si stvarno bio
Što si volio, htio
I NE VJERUJEM SVEMU ŠTO MI DRUGI KAŽU
Ljudi često lažu
Čekaj me jer iako ne vjerujem u boga

Na svijetu ima toliko toga
što ne može uništiti sama smrt
Čekaj me – pokaži mi put

26

institucije su zakazale

Kada sam preživjela seksualno nasilje, bila sam izvan sebe, potpuno slomljena, samo sam ležala i plakala. Nazvala sam doktoricu s odjela bolnice u kojoj sam se ranije liječila i dobila termin prijama. Međutim, toliko sam se loše osjećala da sam tek sutradan otišla u bolnicu. Svi su mi govorili: „Moraš prijaviti“, a ja nisam bila svjesna što mi se dogodilo, nisam bila dovoljno snažna da se suočim s tim. Bili su mi potrebni kontakt i podrška osoba koje dobro poznajem. Policajka mi je približila ozbiljnost situacije i ohrabrila me da prijavim. Jedna me psihijatrica primila, drugi psihijatar je došao u sobu i pred svima rekao da sam im napravila problem, treća psihijatrica me na viziti pitala želim li razgovarati s njom. Poslali su me na ginekološki pregled. Medicinska sestra je rekla da je policija trebala napraviti brisove, a nije, i da postoji mogućnost trudnoće. Mislila sam da sebi mogu pomoći razgovorom sa svećenikom u bolnici, ali je on rekao da zaboravim seksualno nasilje i da ne prijavljujem. Čim sam izišla iz bolnice, zvali su me da dam izjavu pred Državnim odvjetništvom. Rekla sam im da ne mogu doći jer ne poznajem put do mjesta. Žena koja me zvala iz Državnog odvjetništva rekla mi je: „Vi zvučite jako dobro.“ Sud me dva puta nije obavijestio da se otkazuje rasprava jer nisu uručili poziv počinitelju i ja sam došla na sud. Odvjetnica po službenoj dužnosti nije se angažirala u mom slučaju. Pozvani su svjedoci koji su mene prikazivali kao nemoralnu i agresivnu osobu, iznoseći situacije koje se ne tiču slučaja seksualnog nasilja. Iako se postupak trebao odvijati u tajnosti, nazivali su me članovi obitelji i prijatelji počinitelja. Sudska savjetnica

prilikom iskazivanja pred kamerom izvrtala je moje riječi i stavljala mi u usta ono što ja nisam rekla.

Svi su mi govorili da sam sama kriva za to što mi se dogodilo, da mi zbog ranijeg psihijatrijskog liječenja neće nitko vjerovati. Utjerali su mi strah u kosti, bila sam izložena sramoćenju pred svima, a samo sam htjela zaštititi sebe i svoju djecu.

Sve je upućivalo na to da mi institucije ne vjeruju.

Pomogli su mi moja stalna psihijatrica, moja psihoterapeutkinja, moj novi odvjetnik po službenoj dužnosti, koji je pokazao razumijevanje i humanost.

Pomogla sam sebi jer sam postala glasna, izašla sam jača iz svega i ne dopuštam da mi drugi određuju što je ispravno i što je neispravno. Liječim se pjesmama, prirodom, pomaganjem drugima, starijim osobama i maloj djeci, davanjem ljubavi svima oko sebe.

18/11/2022 – 13:19

pater filii

33

Nagovorio ili stvorio?

Predstavio

Dopunio

Dodvorio svemiru

Pater filius

(je obećao)

kako neće više tući žene
samo će ih častiti.

Ne oskvrnuti

Začeti nanovo.

Predati novoj epohi.

Razdragane.

Pretvorene u Artemide

ili Afrodite

(Na Kremi)

Božice, odjevene u plavi til

Nježne, nikako prkosne.

Pater filius su razgovarali

i dogovorili u antici

Muza će biti ženskog roda

inspiracija muškoj grupi,

a kad bude trebalo

Afrodite bi tijekom vremena

trebale postati snažne.

Ratnice

Kuharice

Švelje

u muškom ratu... tada bi Afrodite
njegovale ranjenike

i postale svetice

jer cijelē rane muškog svijeta.

Afrodite su ipak postale okrutne

Osvetoljubive
Distancirane
Školovane
Naučnice par excellence
na priznatim notama
Glazbenice.
Ne nose više plavi til
nose irokezu,
pink ili zelenu
Žele djecu.
U uglađenom svijetu
Pater filiusa
to ne dolazi u obzir.
Šišajte irokeze.
Utišajte glasove
ne učite Ovidija.
Nikad ga ne prevodite.
Stupajte – ajde, ali ne odveć glasno.
Strpajte se u tvornice kokaina.
Birajte riječi na pomolu vaših usana.
Mekanih.
Radosnih.
Obojenih.
Ispupčenih.
Crvenih.
Da bi ih krotili
vanzemaljskim umijećem
Pater et fili modernoga doba.
Utišajte potrebne.
Zavedite le enfante terrible...
L'enfant?
Možda je žensko?

34

Možda Vaš sin koji želi biti
Afrodita.

35

sram i dostojanstvo

37

Tema mog života jesu sram i dostojanstvo. Opreka. Mučna težnja da se to dvoje pomiri. Da se izbriše trag urezan u krv, u čelo, u postojanje.

Sram je moje drugo ime. Sram što sam živa, sram što nisam bila jača. A meni se čini, što sebe više jačam, to sam slabija. Jer snaga ili postoji ili ne postoji. Dozivam li je, to je isto kao da dozivam sunce. Nemam moć nad suncem. Nemam iluzije.

Samo nadu. Krhku, smiješnu, svima smiješnu ili većini smiješnu, ali najgore, mom racionalnom umu smiješnu. Ili bolje, mom neprijatelju smiješnu.

Ja sam odavno postala svoj neprijatelj jer njegov glas je glasniji. Utisnuo se davno u moje dječje srce. Odnio moju dječju maštu. Ubio djetinjstvo i uskratio život. I sve s okrutnim, bahatim smijehom. Bezazlenim, običnim smijehom.

Obične stvari najstrašnije su na svijetu. Budući da su obične, nitko se protiv njih ne bori. Moj je život običan, moja je smrt obična. Ako se ne borim do zadnje kapi krvi, ako ne ustrajem luđački slijepo, sad kad mi se prvi put, ali zbilja istinski, čini da mi ništa nije preostalo, izgubit ću se u najstrašnije gluho ništavilo, neljudski jezivo ništavilo, grob za života.

Moram na silu postati veća od sebe, to što nikad nisam htjela, kako ostatak mog života ne bi bio užas bez premca, umiranje u najstrašnjoj mori, u ljutnji i bijesu bez glasa. Kao da se borim protiv sile teže. Kao da pokušavam poletjeti. Kao da je sva svrha mog života bila učiniti mogućim nemoguće.

Moje je tijelo stvarno. Ništa me ne boli. Uskoro će svanuti. Bezbrizno cvrkuću ptice, vani u dvorištu koje znam kao svoj dlan. Uvijek sam bila privinuta životu. Struji kroz mene tako jednostavno kao da sam od zraka i nema prepreka. A strah me prožima kao da sam odavno u svijetu mrtvih. Nepostojeća.

I znam da sve to dolazi od ljudi. Iz neke čudne, nestvarne, neopipljive ne-stvari. Nečeg čega se sjećam još odonda kad su nas djecu starija djeca zaključala u podrumu. Ta strava, želja da im budemo robovi, žrtve. Vidjelo se u njihovim pogledima, dogovoru očima. Tko zna što su željeli. Izgledalo je kao iskonsko zlo, još iz krvi nekih davnih ljudoždera, nemani, vampira. Još onda sam saznala da potjera traje dok god se živi. I da su, ako sam krhka, sitna, mršava, snažne ruke i ključ u bravi jači od svega.

Da, može se vrištati, može se biti lukav. Ali nešto u meni bilo je već poraz. Možda tuga, baštinjena tko zna od koga. Očaj koji kola venama. Prastara tužaljka kojom me majka uplašila još prije mog rođenja, plačući dok joj ne bi ponestalo daha.

Njen potisnuti ponor tuge, ostavljen meni. Jauci pred smrt koje nitko nije čuo.

Ono što nitko ne želi čuti od svega je najglasnije.

svjetlo na kraju tunela

41

Sjećam se tog vrućeg ljetnog dana kao da je bilo jučer, makar je otad prošlo već 15 godina. Imala sam devet godina. Prijatelj mog starijeg brata došao je kod nas na igru. Odlučili su gledati moj najdraži crtić, *Juru iz džungle*, pa su i mene pozvali da dođem gledati s njima. Negdje usred filma moja je baka došla do moje sobe, gdje smo gledali film, kako bi zamolila mog brata da joj pomogne s nečim. Nas dvoje ostali smo sami. Nakon nekoliko minuta rekao je da mu je dosadno i pitao me želim li se igrati. Rekao je da bi htio nešto probati i da moram skinuti hlače i gaće. Nisam htjela pa mi je zaprijetio da će me tužiti baki da sam bila bezobrazna prema njemu i da ga nisam slušala, makar je on stariji od mene. Pokleknula sam i skinula se, cijelo vrijeme drhteći od straha, a on me počeo oralno zadovoljavati. Bilo mi je užasno neugodno i cijelo vrijeme sam se pokušavala odmaknuti, ali on je bio snažniji od mene i držao me za bokove. Gledala sam u sve, samo ne u njega, pravila se da nisam tamo – promatrala sam oblake kroz prozor, crtić koji se i dalje prikazivao na televizoru, svoje igračke, crvenu boju svog ormara. Njemu se to nije svidjelo pa me natjerao da pogledam u njega. Ne znam kako ni kada, ali u jednom trenutku uspjela sam mu pobjeći. Popela sam se na svoj krevet i pokrila poplunom, uvjeren da me on tamo gore na može pratiti. Nije me pokušao ozlijediti, već se koristio manipulacijom, govoreći kako mu je žao i moleći me da se spustim dolje, da nije to tako mislio i da neće više. Povjerovala sam mu, a kad sam se spustila s kreveta, samo je nastavio. Nije dugo trajalo jer je u nekom trenutku moja baka uletjela u sobu i počela se derati na nas.

Očitala mi je bukvicu, a tog dečka poslala doma. Nikad više nije bio pozvan u našu kuću, a ona sa mnom više nikad o tome nije progovorila. Nije bilo riječi utjehe, samo naredba da o tome ne smijem nikome reći ni riječi, nikada. Nije rekla ni mojim roditeljima.

Bila sam zbunjena, uplašena i toliko usamljena. Nisam znala ni što mi se dogodilo, nisam tad još znala ni što je oralni seks, ni silovanje. Intuitivno sam znala da to što mi je učinjeno nije bilo u redu, ali zbog bakine reakcije osjećala sam se kao da sam ja to skrivila. Bilo me je sram što mi se to fizički svidjelo, što sam osjetila užitak. Danas znam da je to fiziološki potpuno normalno i da se često događa, ali tada nisam mislila da mi je bilo učinjeno išta loše jer inače osjećaj ne bi bio dobar. A onda je on to odlučio razglasiti po selu, hvalio se time, govorio uokolo da sam kurva. Moj se brat potukao s njim, vratio se doma sav izubijan. Za to sam saznala od mame, meni nije rekao ništa. Prijatelji su me nekoliko dana ispitivali o tome, je li se to stvarno dogodilo, a ja sam sve poricala. Oduvijek sam bila izrazito poslušno dijete i previše sam se bojala reći ikome. Nakon nekoliko dana to je postala stara vijest i više nikome zanimljiva tema, a ja sam ostala sama, dijete koje se nosi sa svojim demonima.

Osjećala sam se starije od svojih vršnjaka. Nije mi više bilo do igre, crtića, plesa. Zadubila sam se u knjige, pokušavajući se izgubiti u nekim drugim, boljim svjetovima. Slušalice su mi neprestance bile u ušima. Bila sam toliko odsječena od svog tijela da nisam znala kad moram na toalet, kad sam gladna, kad mi

42

43

se spava. Bila sam užasno znatiželjna i odgovore na svoja pitanja o seksu tražila u tinejdžerskim časopisima, budući da boljeg izvora nije bilo, a ono što su nas učili u školi nije bilo dostatno. Bez obzira na to, seks u stvarnom životu me nije nimalo zanimao. Nitko me nije privlačio, štoviše, muškaraca sam se bojala i izbjegavala ih u širokom luku. Čak i kad bih imala romantične osjećaje prema nekome, pomisao na bilo kakvu vrstu fizičke intimnosti, pa i najobičniji poljubac, prestravljalila me. Više od sedam godina bila sam kronično depresivna, a slobodno vrijeme u onim godinama koje su mi trebale biti najbolje provodila sam ležeći u krevetu i zureći u zid. Osjećala sam se toliko usamljeno i izolirano, više od svega žudjela sam za nekim tko će me voljeti, ali nisam mislila da sam vrijedna te ljubavi. A kad ne volite sebe, ljubav tražite na svim krivim mjestima.

Moj prvi dečko seksualno me zlostavljao. Tad to još nisam vidjela – znala sam da je to što radi pogrešno i daleko od idealnog, ali nisam mislila da je toliko strašno. Bila sam naučena na to da moje NE, moje želje i potrebe i granice, nisu bitne. Toliko sam se bojala samoće da sam radije trpjela zlostavljanje. Ostavila sam ga tek kad me prevario – tad mi se to činilo kao ogromna stvar, sad mi je to njegov najnebitniji prijestup. Međutim, kad sam se poslije prekida odlučila otvoriti svojim prijateljima, za razliku od prošlog puta kad sam bila dijete, bila sam dočekana s ogromnom količinom podrške i topline. Svi su mi vjerovali i bili tu za mene kad god mi je bio potreban razgovor, rame za plakanje, netko da me

saslušaj, i na tome ću im uvijek biti zahvalna. Makar je objektivno gledano seksualno zlostavljanje koje sam preživjela u odrasloj dobi bilo puno gore od onog što mi se dogodilo u djetinjstvu, dandanas zbog podrške okoline koju sam primila te dvije godine pakla na mene su ostavile puno manje posljedice nego onih pola sata u djetinjstvu.

Tek s 23 godine priznala sam samoj sebi da sam preživjela silovanje i odlučila sam potražiti pomoć u Ženskoj sobi. Sad, osam mjeseci kasnije, više ne patim od depresije i napokon imam osjećaj kontrole nad vlastitim životom. Još se uvijek mučim sa svojom seksualnošću, još mi uvijek ponekad nije u potpunosti ugodno u svom tijelu, još uvijek osjećam sram kad mi se netko sviđi, ali sretnija sam nego što sam to ikad prije bila, osjećam se ispunjeno i sad znam da ja mogu sve. Mislim da napokon vidim svjetlo na kraju tunela.

korisni kontakti

47

Ako želite prijaviti preživljeno seksualno nasilje ili trebate informacije, pomoć i podršku, u nastavku se nalaze kontakti institucija i organizacija civilnoga društva kojima se možete obratiti.

Centar za žrtve seksualnog nasilja pri Ženskoj sobi

cijela Republika Hrvatska

telefon: 01 6119 444

e-adresa: savjetovaliste@zenskasoba.hr

internetska stranica: www.zenskasoba.hr

Mreža podrške i suradnje za žrtve i svjedoke kaznenih djela

internetska stranica: www.mrezapodrskeisuradnje.com

SOS Rijeka

Centar za nenasilje i ljudska prava

telefon: 051 211 888

e-adresa: pomoc@sos-rijeka.org

internetska stranica: www.sos-rijeka.org

Udruga Domine

Split

telefon: 021 537 272, 021 344 688

e-adresa: domine@domine.hr

internetska stranica: www.domine.hr

Policija

telefon: 112 ili 192

Pravobraniteljica za ravnopravnost spolova

telefon: 01 4848 100

e-adresa: ravnopravnost@prs.hr

internetska stranica: www.prs.hr

Autori projekta

ženska soba
women's room

HAIKU
communications

Medijski dodatno podržali

MCMAGER after5

Hvala svakoj osobi koja je bila dio kampanje 'Nisam rekla DA', koja je podijelila poruku i podržala aktivnosti kampanje.

Zahvaljujemo medijskim djelatnicama i medijskim djelatnicima na podržavanju djelovanja Ženske sobe te svim ostalim institucijama i organizacijama civilnoga društva.

Hvala svakoj osobi koja je preživjela seksualno nasilje na hrabrom dijeljenju svjedočanstva. Neka vaša snaga postane inspiracija i glas svima koji su u tišini.